

KIRJAPAINOTAITO

TAIDE JA TYÖ.

ESITELMÄ.

Koska minua on pyydetty puhumaan tässä kokouksessa, jossa aiotaan perustaa yhdistys kirjapainoammatin taiteellisen puolen edistämiseksi, tahdon käyttää tilaisuutta lausuakseni pari sanaa taiteesta ja työstä ja niiden suhteesta toisiinsa.

Seisoessani teidän edessänne aivan luonnollisesti muistuu mieleeni eräs runollinen hetki, mikä minulla oli monta vuotta sitten käydessäni Lontoon suuressa British Museum´issa. Olin kokonaisen aamupäivän käyttänyt kulkemalla huoneesta huoneeseen ja katselemalla niitä kaikkia mieltäkiinnittäviä ja ihmeellisiä esineitä, taideteoksia ja muistomerkkejä historiallisilta ja esihistoriallisilta ajoilta, mitä siellä on nähtävänä. Lopulta olin jo aivan väsynyt tähän näkemisteni paljouteen, sillä siellä joutuu katsoja todella jos johonkin aikaan, joutuu siihen aikaan, jolloin ei vielä ollut sivistystä maan päällä vaan ihmiset olivat villin kannalla, joutuu myöskin niihin aikoihin, jolloin menneet sivistykset kukoistivat. Siellä on muistomerkkejä vanhasta egyptiläisestä, assyrialaisesta, babylonialaisesta, meksikolaisesta, perulaisesta y.m. sivistyksistä.

Brittiläisessä museossa on mielikuvitukselle paljon ravintoa ja tämän yltäkylläisyyden seurauksena on, että lopulta väsyä katsomiseen. Mutta äkkiä joutuin suureen saliin, johon muistaakseni valo tuli katosta. Ja mitä täällä sain nähdä, se vei

minut äkkiä keskiaikaan. Ei siellä ollut näytteillä keskiaikaisia työkaluja tai pukuja, vaan semmoista, joka äkkiä siirsi minut keskelle sen ajan henkistä kulttuuria. Tässä salissa oli nimittäin nähtävänä kaikenmoisia vanhoja keskiaikaisia kirjoja ja käsikirjotuksia, ja samalla kun rupesin tarkastamaan lasisia laatikoita ja niissä olevia kalleuksia, niin kaikki väsymys oli poissa ja tunsin olevani vallan runollisella mielellä. Oli kuin esirippu olisi vedetty silmiltäni ja olisin nähnyt keskiaikaan, jolloin ei ollut vielä sitä, mikä meidän päivinämmä on niin suureksi ammattitaiteeksi kehittynyt, nim. kirjapaino. Siihen aikaan täytyi ihmisten käsin kirjoittaa kirjansa. Mutta ymmärtäkää hämmästykseni, kun näin ja käsitin että nämä kirjat olivat käsin kirjoitetut, mutta aivan meikäläisten kirjain näköisiä, ainoastaan sillä erotuksella, että ne olivat monta kertaa kauniimmat. Kerrassaan ihmeellisellä taitavuudella oli kirjottaja piirtänyt eli tekstannut kirjaimensa. Nämä olivat göötiläistä mallia, jommoisia kirjasimia nykyäänkin painoissa käytetään, mutta mustalla kynällä tekstatut, ja tätä tekstaustyötä oli vielä koristeltu kaikenmoisilla kauniilla piirroksilla. Niinpä aina luvun alussa oleva versaali eli iso kirjain oli erityisen taidokkaasti piirretty, vielä eri värillä maalattu, tavallisesti punaisella, ja lisäksi usein koukeroilla kirjailtu. Siinä oli ihmispäitä, siinä peikon kuvia. Muutenkin olivat monet kirjat todellisia taideteoksia. Isoilla kaksipalstaisilla sivuilla oli palstain väliin maalattu kukkia ja köynnöksiä tai muuten sisältöön kuuluvia kuvia. Värit olivat ihmeellisesti säilyneet.

Näitä katsellessani liitelivät ajatukseni menneihin aikoihin, jolloin tällaisia taideteoksia luotiin, ja olin mielikuvituksessa näkevinäni, kuinka vanha munkki kammiossaan, mihin pienestä ikkunasta auringon valo paistaa sisään, seisoo kaltevan pulpetin edessä ja kopioi käsikirjotusta. Kirjotustyö käy hitaasti, sillä munkki on samalla taiteilija ja

koristaa kirjaansa kuvilla. Kun hän raamattua kopioidessaan kirjottaa Jeesuksen kasteesta Jordanin virrassa, niin mielikuvitus tuo hänen sielunsa silmäin eteen tuon pyhän virran Kaanain maassa: siinä seisoo Jeesus nuorena miehenä vedessä ja Johannes vieressä kaataen vettä hänen päänsä päälle. Yläpuolella näkyy kyyhkynen ja taivas on ikäänkuin auki ja enkelein joukot näkyvät ja ylimpänä on itse Isä Jumala istumassa. Tämä kuvastuu hurskaan munkin mieleen ja pyhällä innolla hän maalaa näkemänsä kirjaansa, niin että hänen raamattunsa ei sisällä ainoastaan henkeviä sanoja vaan myöskin uskonnollisen mielikuvituksen luomia henkeviä kuvia. Munkki oli täten kirjasta, jonka sisältö itsessään oli taiteellista, luonut muodollisesti taideteoksen.

Tämä esimerkki näyttää meille eron keskiajan ja meidän aikamme välillä. Keskiajalla ihminen teki työtä taiteilijan tavoin. Se ihminen, jonka sielu mielikuvituksen siivillä kohosi Kauneutta kohti, hän saattoi valaa sielunsa omaan työhönsä, sillä silloin ei ollut koneita, ei ollut tehtaita. Nykyään on aivan toisin. Meidän aikamme on tehtaitten monisteleva työ syrjäyttänyt yksilöllisen taiteellisen yritteliäisyyden. Työn mahti on suurempi, taiteen pienempi. Mutta meidän on tunnustaminen, ettei ihmiskunta ole tällä kadottanut, sillä ajatelkaamme, kuinka äärettömän kallis tuollainen keskiaikainen kirja esim. oli, kuinka harva kykeni sellaisen itselleen hankkimaan. Jos rikkaalla tai kuninkaallisella henkilöllä oli nykyisen mittakaavan mukaan mitättömän pieni kirjasto, niin se jo oli suuremmoista. Meidän tulisi vaan oppia ymmärtämään, mitenkä työ suhtautuu taiteeseen ja mitenkä meidän aikamme, jolloin työ on vienyt voiton ammatillisesta taiteesta, työhönkin voidaan panna taidetta.

On suuri totuus, että työ sinään voi tulla taakaksi, mutta työ taiteena on ihmiselle iloksi. Työ on onnellista ja iloista siinä määrin kuin se voi olla taidetta. Kysykää taiteilijalta, mikä on hänen onnensa, niin hän vastaa: ”Ainoa onneni on, että saan tehdä työtäni. Vaikka kuinka kärsisin puutetta, vaikka kuinka vaikeita synnytystuskia minulla olisi, niin kuitenkin onneni, omatuntoni tyytyväisyys on siinä, että saan tätä työtäni tehdä, että saan kauneutta tavoitella ja taideteoksia luoda.” Näin tuntee jokainen tosi taiteilija. Mutta jos taas kysymme työjuhdelta, niiltä ihmisiltä, jotka otsansa hiessä saavat ponnistaa, jotka tehtaissa seisovat päivät pitkään yksitoikkoisen kuolettavan työn ääressä, kysymme, rakastavatko he työtä, tekeekö työ heidät onnelliseksi, niin tosiaan useimmiten saamme kuulla: ”Ei työ tee minua onnelliseksi, ainoastaan itseni ja omaisten toimeentuloa ja palkkaa ajatellen jaksan tehdä työtäni, sillä työ itsessään on raskasta ja vaikeata.” Tämän saamme kuulla, ei kaikilta, mutta monilta työntekijöiltä. Siihen voi olla syynä se, että ihminen on joutunut väärälle uralle, tekemään sellaista työtä, jota hänen sielunsa ei kaipaa, mutta syy on myöskin useimmissa tapauksissa se, että työhön ei ymmärretä eikä voida panna taidetta.

Mikä sitten erottaa taiteellisen työn tavallisesta, niin sanoakseni koneellisesta työstä? Työ ilman taideta on sellaista, jota teemme palkkaa ajatellen, sentähden että se on välttämätöntä tai jostakin muusta tarkotuksesta. Meidän täytyy tätä työtä suuresti kunnioittaa, myöntää, että jotakin suurta on siinä, että ihminen pakottaa itsensä tekemään työtä, joka hänelle on vastenmielistä. Mutta taiteellista on työ vasta siinä määrässä kuin ihmisellä työtä tehdessään on ihanne, jota hän rakastaa ja tahtoo työssään toteuttaa, ja toiseksi siinä, että ihminen koettaa tehdä työtään niin taiteellisesti, niin taitavasti

kuin mahdollista, koettaa tavotella työssään kaunista. Tämä on taiteellista työtä.

Jos ihmisellä on ihanne, jonka puolesta hän työskentelee tai jota hän työssään koettaa tavotella, toteuttaa, ja jos hän kohdistaa sielunsa voimat siihen, että osaisi tehdä työnsä niin taitavasti, niin täydellisesti, niin kauniisti kuin suinkin, silloin ihminen on onnellinen. Paljon kuuluu ja vaaditaan ihmisen onneen, mutta tärkeä puoli onnessa on, että ihminen voi rakastaa työtään, että hän osa tehdä työstään taidetta. Eikä ole sitä työtä maan päällä, jota ei voitaisi tehdä taiteelliseksi. Minä en tietysti kykene sanomaan inhimillisen työn eri lajeista, millä tavalla mikin voitaisiin tehdä taiteelliseksi omalla alallaan, yksityiskohdissa, muodollisesti, mutta sen voin vakuuttaa, että mikäli me työtä tehdessämme osaamme tavotella täydellisyyttä, kauneutta, ihannetta, ja mikäli siinä olemme jonkun ihanteellisen ajatuksen tai aatteen eläyttämiä, sikäli olemme onnellisia. Taiteilijakin on vain tavallinen työntekijä. Mutta hän ei ole ainoastaan kehittänyt itsessään ulkonaista taitoa suorittaa työtään täydellisesti, vaan ennen kaikkea hän on kasvattanut sieluaan näkemään ihanteita, tulemaan yhteyteen näkymättömien henkisten todellisuuksien kanssa. Hän näkee semmoista kauneutta, jota emme muut näe. Hänen silmänsä ovat auenneet sellaisille maailmoille, joista meillä arki-ihmisillä ei ole aavistusta. Hänen korvansa kuulevat sellaista, jota me emme ollenkaan huomaa. Taiteilija on kasvattanut sielunsa tuntohermoja tajuamaan ja tuntemaan näkymättömiä kauneuksia ja todellisuuksia, joita emme muut tajua. Ja kun hänen sielunsa täten on päässyt yhteyteen kauneuden perusmaailman kanssa, on hän kaikin tavoin koettanut kehittää ulkonaista taitoaan tuoda esiin sitä, mitä hän sisässään tuntee.

Mutta jokainen työ on pienoiskoossa tätä samaa. Jokaiseen työhön vaaditaan ajatusta, vaaditaan mielikuva, jonka mukaan työ tehdään. Tekijällä täytyy olla selvä ajatuskuva työstään, kaikki mitat selvästi laskettuina, ja sentähden jokaista työtä voi vähitellen kehittää taiteelliseksi, jokainen työntekijä voi askel askeleelta edetä sillä tiellä, jolla taiteilijaksi tullaan. Kuta enemmän työmies kehittää sieluaan näkemään kauneutta, sitä enemmän hän lähenee taiteilijasielua, ja kuta enemmän hän kehittää kätevyyttään ja taitoaan tuoda ulkonaisesti ilmi, mitä hän sisässään tuntee, sitä enemmän hän lähenee taiteilijan ulkonaista taitoa, ja näiden molempain kykyjen tulee aina käydä käsi kädessä. Toista ei saa unohtaa toisen tähden. Meidän aikanamme ajatellaan välistä, että taide on ulkonaista taitoa, maalaamista pensselillä tai kirjottamista kynällä, että se on taitelija joka osaa valokuvauksellisesti kiinnittää maiseman kankaalle tai kirjottaa kirjan, joka sanasta sanaan kertoo, mitä kirjottaja itse eilispäivänä on nähnyt. Mutta tämä ei vielä ole taidetta, ja realistisinkin taiteilija, joka osaa erinomaisen selvästi kuvata elämää tai maalata luonnonmukaisen maiseman, mutta joka ei tahdo kuulla puhuttavan ”sisäisestä näkemisestä” on kuitenkin, jos hän on tositaiteilija, kehittänyt sieluaan näkemään, mitä on henkeä luonnossa, huomaamaan jokapäiväisessä elämässä sellaisia piirteitä, joita emme muut huomaa. Hän katselee todellisuutta *omilla* silmillään. Hän näkee saman kuin me, mutta hän huomaa enemmän. Syystä voimme sanoa, ettei ulkonainen ammattitaito vaan etupäässä sisäinen näkeminen tekee ihmisestä taiteilijan.

Sentähden jokainen meistä, olkoon työnsä mikä tahansa, voi ruveta pyrkimään taiteilijaksi s.o. ihmiseksi, joka huomaa enemmän kuin muut ja osaa enemmän, ja vielä lisäksi: ihmiseksi, jonka onni kasvaa päivä päivältä. Taiteilijan sielu

lähenee kauneuden ja sentähden myös autuuden ikilähde, hän saa tuntea jumalallisempaa riemua kuin jokapäiväinen ihminen. Hänen kärsimyksensä voi olla syvempää, mutta siinäkin piilee sisäinen riemu.

Minkätähden on taiteilija onnellisempi kuin muut ihmiset, minkä tähden me, koettaessamme kehittyä taiteellisemmiksi, kasvamme onnessa ja autuudessa? Sentähden että täten lähenemme elämän perussalaisuutta, lähenemme Jumalaa. Siinä määrin kuin sielumme kasvaa taiteellisessa voimassa, siinä määrin me lähenemme Jumalaa. Eikö tämä ole totta? Katselkaa luontoa. Eikö se ole kaunis, eikö se ole taideniekkojen ensimmäinen ja viimeinen opettaja, eikö se ole kauneudenaistimme ainainen herättäjä? Mikä on kauniimpi kuin kesäinen maisema auringon noustessa tai talvinen metsä illan kuutamossa? Tai oletteko seisseet kosken partaalla ja kuunnelleet miten veden neitokset, Ahdit ja Vellamot kanteloaan soittelevat?

Luonto on kauneuden ikilähde.

Ja ken on luonnon tehnyt? Sen on tehnyt Hän, jota kutsumme Jumalaksi, ja koska hänen luontonsa on taideteoksista suurin, on hän itse taiteilijoista ensimmäinen. Jumalan tapa on työskennellä kuin taiteilija. Senpätähden ihminen, joka kehittyi taiteilijaksi, lähenee enemmän ja enemmän Jumalaa, ymmärtää enemmän elämää, tunkee itse asiassa yhtä syvemmälle olemassaolon salaisuuteen. Kuta enemmän hän näkee kauneutta, sitä enemmän hän ymmärtää elämää, sillä kauneus on verho, johon jumalallinen todellisuus pukeutuu, kauneus on Jumalan muoto.

Ja Jumalassa on onni. Se on ihmiskunnan syvin kokemus, se on viisasten suurin viisaus. Kun kehitämme sieluumme tajuamaan iankaikkista Kauneutta, silloin kasvamme lähemmäksi elämän sydäntä, lähemmäksi sitä

salaisuutta, jota nimitämme Jumalaksi ja jonka perussävel on Autuus.

Pekka Ervast.

*KIRJAPAINOTAITO, Graafinen aikakauslehti
Nro 9 joulukuu 1907 sivut 136-139*

AMMATTIKEHITYSTÄ HARRASTAVIA oli kokoontunut t.k.1 p:nä keskustelemaan mahdollisesti perustettavasta klubista kaikkien graafillisen ammatin kehitystä harrastavain yhteenliittämiseksi. Aluksi piti esitelmän kirjailija Pekka Ervast taiteen ja työn suhteista toisiinsa (katso sivu 136). Sen jälkeen alusti kysymyksen kirjaltajat W. Lundström ruotsiksi ja E.E. Happonen suomeksi. Myöskin puhui liiton sihteeri O.A. Nyman klubin tarpeellisuudesta.

Vähän aikaa keskustelua katsottiin ajan vaatimaksi perustaa klubi ja valittiin 5-henkinen komitea sääntöehdotusta laatimaan.